

Fíggjarligt støðufesti

Mai 2024

Í mai 2024 var útlánsvøksturin 8,4% hjá føroysku bankunum og 6,3% tá ið danskir fíggjarstovnar verða taldir uppí. ECB hevur lækkað rentuna og tað fer at lækka rentuútreiðslurnar hjá føroyingum.

Vøgsturin í útlánum

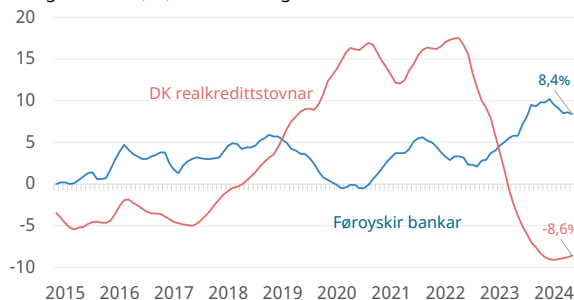
Føroysku bankarnir høvdu útlán fyri góðar 19 mia. kr. í mai 2024 til føroyskar kundar. Í mai í fjør vóru útlánini 17,6 mia. kr., og tey eru tí økt við 1,4 mia. kr. í hesum tíðarskeiði.

Vøgsturin í útlánunum hjá føroysku bankunum var 8,4% í mai 2024, roknað sum eitt 3 mánaðar miðaltal samanboreið við sama tíðarskeið árið fyri. Útlánsvøksturin hjá føroysku bankunum er høgur í lätuni, men er tó minkaður síðani árslok 2023, tá hann var 10,2%, sí mynd 1.

Mynd 1. Útlánsvøksturin øktur í føroysku bankunum

Útlánsvøkstur

Árligur vøkstur, %, roknað sum glíðandi miðal av 3 mðr.

Kelda: MFI, Landsbanki Føroya.

Útlánini frá dansku realkredittstovnunum til føroyingar eru samstundis minkaði við góðum 300 mió. kr. hetta seinasta árið. Í mai 2024 vóru tey 3,5 mia. kr. tilsamans og í mai 2023 vóru tey 3,8 mia. kr. Útlánsvøksturin hjá dansku realkredittstovnunum var negativur í mai 2024; hann var -8,6%. Meginparturin av útlánunum hjá dansku realkredittstovnunum er til sethúsafígging til føroysk húsarhald.

Samlaði útlánsvøksturin frá føroysku og dansku peninga- og realkredittstovnunum til føroyingar var 6,3% í mai 2024.

Danskir peningastovnar læna eisini út til føroyingar. Tað er í størstan mun privata vinnulívið, ið lænt verður til, og síðani ein minni upphædd til føroysk húsarhald. Útlán frá

donskum peningastovnum til føroyskar kundar eru økt við góðum 200 mió. kr. síðani mai 2023 og vóru í mai 2024 nærum 700 mió. kr. (ikki víst í mynd 1). So at siga allur vøksturinn stavar frá øktari lántøku hjá føroysku vinnuni.

Tilsamans eru útlánini til føroyingar netto økt við 1,3 mia. kr. frá føroyskum og donskum fíggjarstovnum tilsamans í tíðarskeiðinum mai 2023 til mai 2024. Útlánini vóru 23,2 mia. kr. tilsamans í mai 2024 frá føroysku og donsku peninga- og realkredittstovnunum tilsamans.

Meginparturin av vøkstrinum í útlánunum hjá føroysku bankunum stavar frá øktum útlánum til almennar fyrirkomur og kommunur. Útlánini eru eisini økt til húsarhaldini frá føroysku bankunum, men tey eru samstundis minkaði frá donsku realkredittstovnunum.

Kommunurnar hava millum annað fingið fígging til at byggja havnir og vegir, ímeðan almennu fyrirkomurnar hava lænt til millum annað bústaðabygging, samskipti og flutning. Kommunurnar hava økt um skuldina við 280 mió. kr. í tíðarskeiðinum mai 2023 til mai 2024. Kommunurnar skylda tilsamans 1,7 mia. kr. og burturav hesi upphædd skyldar Tórshavnar kommuna góðar 500 mió. kr. og Klaksvíkar kommuna 400 mió. kr. (ultimo 2023).

Vøksturinn í útlánunum frá føroysku bankunum til privatu vinnuna var hinvegin sum heild negativur í mai 2024. Har sum vøkstur var í útlánunum, var innan fiski- og alivinnuna og til privatar tænaðstovnur innan fastogn, og flutning og goymslu.

Innlánsvøkstur

Innlánsvøksturinn í føroysku bankunum var 2,3% í mai 2024.

Samlaðu innlánini í føroysku bankunum vóru 20,4 mia. kr. í mai 2024, sum er gott 1 mia. kr. hægri, enn í mars mánað. Vøksturinn í innlánunum á 1 mia. kr. kemur fyrst og fremst av, at umleið 500 mió. kr. av frítíðarlønnum vórðu fluttar á konto í føroysku bankunum í apríl mánað. Í mai 2024 varð hesin frítíðarpeningur síðani fluttur á konto hjá føroyingunum. Restin av vøkstrinum í

innlánunum stavar frá privatu vinnuni og húsarhaldunum.

Innlánsvirskot

Innlánsvirskotið í føroysku bankunum var 1,5 mia. kr. í mai 2024. Deildin hjá Føroya Banka í Grønlandi er her tald við. Innlánsvirskotið hevur verið fallandi, tó at tað í apríl 2024 er vaksið aftur orsakað av frítíðarlønuni, sum greitt frá omanfyri, sí mynd 2.

Innlánsvirskotið minkaði munandi í februar 2021, men tað var tí danska deildin hjá BankNordik varð seld frá.

Mynd 2. Innlánsvirskot hjá føroysku bankunum

Innlánsvirskot

Mið. kr. føroyskir bankar íroknað útlenskar deildir

Kelda: Landsbanki Føroya. Frároknað inn- og útlán til aðrar fíggjarstovnar.

Innlánsvirskotið hjá húsarhaldunum í føroysku bankunum var 3,5 mia. kr. í mai 2024, men verður skuldin, sum húsarhaldini hava í donskum realkredittstovnum tald við, hævdu føroysku húsarhaldini innlánsvirskot á tilsamans 164 mió. kr. í mai 2024.

Inflatióin

ECB hevur lækkað rentuna

Evropeiski miðbankin (ECB) lækkaði 6. juni 2024 rentuna við 0,25 prosentstigum. Seinast ECB boðaði frá eini rentuhækking, var á fundi sínum í september 2023. Tað var tíggjunda ferð rentan varð hækkað síðani ECB byrjaði at hækka rentuna í juli 2022. Rentan hevur verið hildin á sama støði í 9 mánaðir; frá september 2023 til juni 2024 tá ið hon varð lækkað.

ECB hevur lækkað rentuna, tí útlitini fyri at røkka málinum um eina inflatión á 2%, eru betraði munandi, sigur ECB.¹

ECB hækkaði rentuna fyri at tálma eftirspurningin og búskaparvøksturin í Evropa, og tann vegin minka um prísavøksturin. Inflatióin er millum annað minkað orsakað av lægri orku- og rávurprísunum. Hinvegin er arbeiðsmarknaðurin framvegis stinnur í Evropa, og tí kunnu lønarhækkingar vera við til at trýsta prísirnar uppeftir. Av hesi orsök verður ikki mett, at inflatióin kemur niður á 2% fyrr enn í 2026. Sambært meting hjá ECB, væntast inflatióin í Evropa at verða 2,5% í 2024 og 2,2% í 2025, og fer síðani at koma niður á 1,9% í 2026. Reala búskaparvøksturin metir ECB verða 0,9% í 2024, 1,4% í 2025 og 1,6% í 2026.

Eftir at evropeiski miðbankin boðaði frá síni rentulækking, lækkaði danski Nationalbankin eisini rentuna fyri at halda kursin á donsku krónuni stöðuga í mun til evruna. Tá ið Nationalbankin lækkar rentuna, gerst tað bíligari hjá føroysku bankunum at læna pening frá Nationalbankanum, ið merkir, at teir kunnu lækka sínar rentur.

Allir føroysku bankarnir hava eftirfylgjandi fráboðað rentulækking.

Um komandi rentulækkingar boðar ECB frá, at miðbankin ætlar at halda rentuna nóg høg og nóg leingi, til at málið um ein árigan prísavøkstur á 2% verður rokkið. Miðbankin fer so hvørt sum nýggj hagtøl koma, at taka stöðu til hvørt rentan skal lækka ella haldast óbroytt. Miðbankin er sum nú er ikki avgjörður um nakra ávísa gongd fyri rentuna ella nakra ávísa ferð, sum rentan skal lækka við, men sigur seg fara at meta um stöðuna frá fundi til fundi.

Inflatióinsvæntanir

Afrtat hagtølum um prísavøkstina á ymsum vörum og tænaðum, hava inflatióinsvæntanir hjá fólki í Evropa týðning fyri metingarnar hjá evropeiska miðbankan. Verandi inflatióinsstøði kann nevniliga ávirka, hvussu høgja ella lága fólk vænta inflatióinina fara at verða í nærmastu framtíð.

Eru væntanirnar um inflatióinina munandi hægri, enn málið hjá miðbankanum á 2%, kann tað vera ein ábending um, at fólk fara at taka øðrvísi avgerðir um nýtslu og íløguaætlanir, enn tá ið inflatióin er lág. Væntanirnar hjá fólki um framtíðar inflatióin kunnu ávirka nýtsluatferðina, ið síðani ávirkar búskapin. Inflatióinsvæntanir kunnu somuleiðis ávirka, hvussu høgjar prísir fyrirkur seta á vörur og tænaður, og harafturat kunnu tær ávirka eitt nú úrslitini av lønar-samráðingum.

Ein kann spyrja, hvussu inflatióinsvæntanir kunnu ávirka prísir, sum vit enda við at gjalda fyri ymsar vörur og tænaður? Um eitt nú fleiri og fleiri kundar steðga við at keypa eina ávísa vøru, tí hon er vorðin ov dýr, so lækkar eftirspurningurin eftir hesi vøru, og tað fær útbjóðaran til antin at lækka prísir ella at halda uppá við at hækka prísir uppáftur meira.

Eitt annað dømi er, at um fólk vænta, at inflatióin heldur á at vera høg í langa tíð, byrja løntakarar at krevja hægri lønir, og fer lønarlagið upp, noyðast fyrirkur at hækka prísirnar á vörunum og tænaðunum fyri at kunna gjalda sínum arbeiðsfólki hesar hægri lønirnar. Hetta verður róptur ein lønar-og-prís spiralur.

Væntanirnar um framtíðar inflatióin kunnu sostatt elva til spádómar, ið ganga út av sær sjálvum, og hesum royna miðbankar at byrgja fyri umvegis rentunum.

¹ Monetary policy decisions, Press release, 6. juni 2024, ecb.europa.eu.

At máta, hvussu fólk vænta inflatióinina verða í framtíðini er torført, men ymsar kanningar verða nýttar í hesum sambandi, so sum brúkarakanningar. ECB ger brúkarakanningar í 11 londum í Evropa, ið fevnir um áleið 94% av fólkatalinum í evroøkinum.

Í hesum kanningum spyr ECB um inflatiósvæntanirnar hjá bæði ungum og eldri, og kvinnum og monnum. Eitt nú verður spurt um inflatióin er hækkað seinastu 12 mánaðirnar og hvørt væntað verður, at inflatióin fer at veksa komandi árið. Eisini eru aðrir spurningar um væntanir til eitt nú arbeiðsloysið og búskaparstöðuna um eitt ár.

Hagstovan ger somuleiðis slíkar brúkarakanningar tvær ferðir árliga til konjunkturbarometrið. Hagstovan spyr millum annað, hvussu prísirnir á vørum og tænastrum væntast at verða um eitt ár sammett við í dag, um fólk hava ætlanir um at spara upp næsta árið ella um tey til dømis ætla at gera størri keyp næsta árið.

Í Føroyum hava vit ikki nakran virknan leiklut við rentuamboðum, at ávirka prísstöðið eins og evropeiski miðbankin hevur, og tí verður brúkarakanningin ikki beinleiðis nýtt til at kanna inflatiósvæntanirnar í Føroyum.

Brúkarakanningin verður tó nýtt av millum annað Búskaparráðnum til at meta um gongdina í búskapinum. Nýtlan hjá húsarhaldunum telur nevnliga fyri áleið helvtina av BTÚ og úrslitini frá brúkarakanningini verða tí nýtt til millum annað at geva ábending um, hvussu stór nýtlan hjá húsarhaldunum væntast at verða komandi árið.

Brúkarakanningarnar hjá ECB vísa millum annað, at prísbroyingar á gerandisvørum hava størri ávirkan á inflatiósvæntanirnar, enn vørur, ið ikki verða keyptar so oftani. Hækka prísirnir á til dømis matvørum ella brennievni, gevur tað

skjótari eina fatan av øktari inflatióin, enn tá ið prísurin á til dømis eini sofuhækkar, tí tað er ein vøra, ið verður keypt lutfalsliga sjáldan. Av hesi orsök hava kvinnur í Evropa sum oftast hægri inflatiósvæntanir enn menn, tí tað í størri mun í Evropa eru kvinnur, heldur enn menn, ið keypa gerandisvørur, vísa kanningarnar hjá ECB.

Úr londum, ið áður hava upplivað sera høga inflatióin, hava fólk sum heild størri lyndi til at hava hægri inflatiósvæntanir, enn fólk, ið ikki hava upplivað høga inflatióin. Tíðindi ávirka eisini inflatiósvæntanir, serliga neilig tíðindi. Eitt dømi um hetta er innrásin í Ukraina í mars 2022, sum elvdi til eina brádliga stóra hækkan í inflatiósvæntanunum, vísa kanningarnar hjá ECB.

Oftani reagera fólk uppá prísir her og nú. Bera tey eyga á eina prísstækkan í dag, kunnu tey vænta, at hetta prísstöðið heldur á fleiri ár fram. Tí hava miðbankar til uppgávu at fortelja, at teir megna at tryggja ein javnan og lágan prísavøkstur.

Miðbankin í Evropa hevur sum mál at varðveita eina javna og lága prísingd, og stremba eftir, at fólk kunnu líta á, at hann megnar at fáa inflatióinina aftur á beint, tá ið hon hækkar, eins og vit hava sæð síðani 2021².

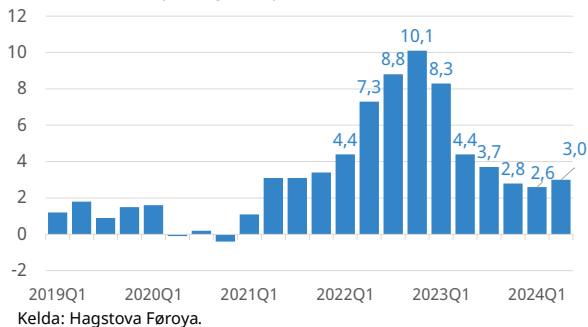
Inflatióin í Føroyum

Í Føroyum var inflatióin 3,0% í øðrum ársfjórðingi 2024, sí mynd 3. Tað merkir, at vørur og tænastrur, sum føroysk húsarhald vanligar keypa, eru vorðin 3,0% dýrari í øðrum ársfjórðingi 2024 í mun til sama ársfjórðing árið fyri. Prísstöðið er sostatt ikki lækkað, men er vaksið minni, enn tað áður hevur gjørt (eitt nú vaks tað við 10,1% í fjórða ársfjórðingi 2022). Var inflatióin 0%, høvdu prísirnir ikki longur vaksið, og livikostnaðirnir høvdu enn verið teir somu.

² Tell me something I don't already know: learning in low and high-inflation settings, M. Weber et al, ECB Working Paper No. 2914, mars 2024.

Mynd 3. Inflatiónin er minkað**Brúkaraprístalið, 1. ársfj. 2019 - 2. ársfj. 2024**

í mun til sama ársfjórðing árið fyri, %

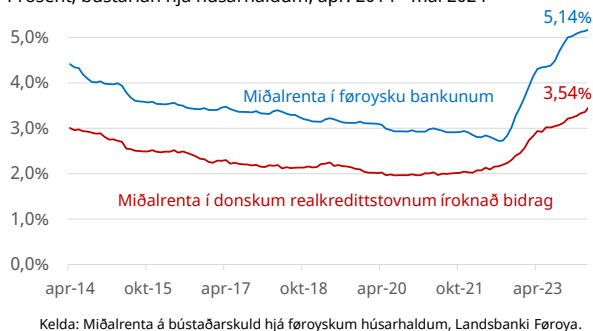

Í Føroyum innflyta vit flestu vørurnar, sum vit keypa, og tí er prísstøðið í Føroyum fyri ein stóran part innflutt. Harafturat hevur tað stóran týðning, hvussu kappingin er í Føroyum millum teir, ið selja ávísu vørurnar og tænastrnar, ið vit keypa. Er tað ikki stór kapping, er ikki vist, at prísirnir lækka í handlunum í Føroyum, hóast prísirnir á vørunum, sum vit innflyta, eru lækkaðir í teimum londum, ið vit innflyta frá.

Størstu ávirkanina á føroyska brúkaraprístalið, hava prísirnar á mati, drykkivørnum og brennievni, og harumframt rentustøðið. Lækka føroysku bankarnir sínar útlánsrentur, fer inflatióin í Føroyum at lækka orsakað av lægri rentuútreiðslum.

Mynd 4. Bústaðarrentan**Miðalrenta á bústaðarfígging**

Prosent, bústárlán hjá húsarhaldum, apr. 2014 - mai 2024

Lægri rentuútreiðslur gera serliga mun hjá teimum, ið hava stóra skuld. Bústaðarrentan var í mai 2024 5,14% í miðal í føroysku bankunum, ímeðan hon var 3,54% í miðal á bústaðarlánnum,

sum føroysk húsarhald hava í donskum realkredittstovnum (íroknað bidrag), sí mynd 4.

Skuldarbyrða

Føroysku húsarhaldini høvdu bústaðarlán fyri 13,2 mia. kr. tilsamans í mai 2024. Bústaðarlánini í føroysku bankunum vóru nær um 9,7 mia. kr. í mai 2024 og eru økt 13% tað seinasta árið, ímeðan donsku realkredittlánini vóru góðar 3,5 mia. kr. í mai 2024; tey eru minkaði við 7,5% í mun til mai 2023.

Summi húskir eru serliga viðkvom yvirfyri rentuhækkingum. Tað eru húskir við høgum skuldarlutfalli, ið hava sethúsálán við broytiligari rentu og/ella hava sethúsálán uttan avdráttir. Húskir við slíkum sethúsálánnum hava í størri mun skulað nýtt ein øktan part av síni tøku inntøku til rentuútreiðslur í hesum tíðarskeiðinum meðan renturnar eru øktar.

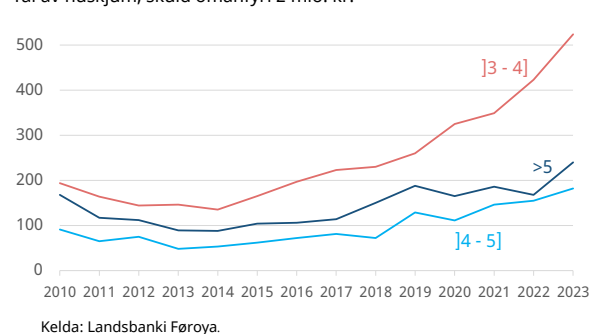
Í mai 2024 var 89,5% av skuldini hjá føroysku húsarhaldunum við broytiligari rentu og nær um 4% uttan avdráttir.

Fleiri hava høgt skuldarlutfall

8,9% av øllum føroysku húskjunum skyldaðu í 2023 meira enn 3 ferðir sína árliga bruttoinntøku. Í 2022 vóru tey 7,5%. Í 2023 vóru umleið 300 fleiri húskir í Føroyum, enn í 2022.

Mynd 5. Skuldarlutføll**Húski býtt á útvald skuldarlutføll**

Tal av húskjum, skuld omanfyri 2 mió. kr.

Verður bert hugt at húsarhaldum, sum hava skuld omanfyri 2 mió. kr. og skylda meir enn 3 ferðir

sína ársinntøku, eru tey vorðin 200 fleiri í 2023, enn í 2022.

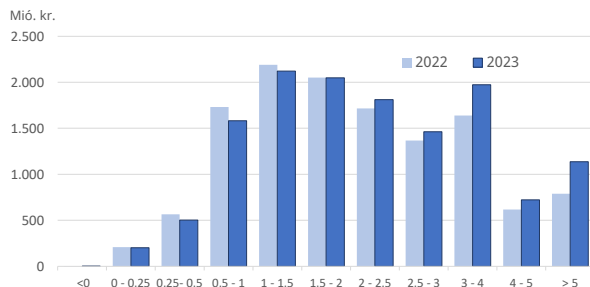
Burturav hesum 200, vóru tað 100 fleiri húskir í 2023 í mun til í 2022, sum skyldaðu millum 3 og 4 ferðir inntøkuna, 30 fleiri sum skyldaðu millum 4 og 5 ferðir inntøkuna og 70 fleiri, sum skyldaðu omanfyri 5 ferðir inntøkuna, sí mynd 5.

Á mynd 6 sæst, tað er í teimum hægri skuldarlutfullunum, at skuldin hjá føroysku húskjunum er økt í 2023 í mun til í 2022.

Mynd 6. Bruttoskuld

Bruttoskuld bytt á skuldarlutfull

Bruttoskuld hjá føroyskum húskjum, ultimo 2022 og 2023.

Kelda: Landsbanki Føroya. Øll skuld í føroyskum og danskum peninga- og realkredittstovnum. Fyri 2023 eru hagtølini fyrribils.

Húsarhaldini læntu sostatt meira í 2023 í mun til sína inntøku, enn tey gjørdur í 2022, hóast rentustøðið er økt. Økta rentustøðið ger, at húsarhaldini í dag noyðast at nýta ein størri part av síni tøku inntøku uppá rentuútreiðslur, enn áðrenn rentan byrjaði at hækka í 2022.

Útlánskanning

Fíggjarstøðan fer at batna

Landsbankin biður í hvørjum ársfjórðingi føroysku bankarnir meta um millum annað broytingar í eftirspurningi eftir fígging, í krøvunum til kredittvirðið ella í fíggjarstøðuni hjá kundunum. Hetta verður rópt útlánskanning Landsbankans.

Í øðrum ársfjórðingi 2024 svara bankarnir millum annað, at fíggjarstøðan í verandi ársfjórðingi hjá bæði privat- og vinnukundum er versnað eitt vet orsakað av verkfallinum hjá arbeiðarafeløgnum.

Mynd 7. Broyting í fíggjarstøðu

Broyting í fíggjarstøðu, 2023Q2 - 2024Q2

Útlánskanning, føroysku peningastovnararnir

Viðm.: Nettotalið verður roknað sum eitt miðal av svarunum hjá peningastovnunum. Peningastovnararnir svara í stigum frá -100 til 100. -100 merkir "táttað", -50 "táttað eitt sindur", 0 er "óbroytt", 50 "linkað eitt sindur", og 100 merkir "linkað". Kelda: Landsbanki Føroya.

Hinvegin væntast fíggjarstøðan at batna í 3. ársfjórðingi í 2024 hjá privat- og vinnukundum vegna tað, at bankarnir lækka útlánsrenturnar eftir at Nationalbankin lækkaði sína rentu, sí mynd 7.

Lántøka

Landsstýrið hevur tikið lán

Føroya Landsstýri tók í mai mánað eitt lán uppá 1,1 mia. kr. við at selja lánsbrøv. Lánsbrøvini vórðu seld bæði í Føroyum og í útlandinum, og sølan gekk so mikið væl, at tað vóru teknaðar munandi størri upphæddir, enn tær 1,1 mia. kr., sum tørvur var á. Upphæddin varð brúkt til at rinda aftur eitt lán, ið fall til gjaldingar 3. juni 2024. Nýggja lánið er eitt 5-ára standandi lán, sum fellur til gjaldingar tann 24. mai 2029. Áljóðandi rentan er 3,25%. Kursurin fyri lánið er 99,964% og effektiva rentan, sum bæði íroknað áljóðandi rentuna og sjálvan kursin, er 3,258%. Rentustøðið er hækkað munandi síðani juli 2022, og landskassin má tí rinda meira fyri síni lán.

2. juni 2025 fellur eitt lán uppá 1,645 mia. kr. til gjaldingar. Umframt at endurfíggjað hetta lánið, verður eisini neyðugt at taka lán at fíggja hallið á fíggjarlógini fyri 2023 (200 mió. kr.), 2024 umframt møguliga til gjaldfærið. Tí verður neyðugt at lána meira enn 1,645 mia. kr. næsta ár.

Landsstýrið kann, eitt ár frammanundan, at eitt lán fellur til gjaldingar, taka lán til endurfígging. Tí

hefur landsstýrið longu nú tann 1. juli 2024 tikið eitt 15-ára standandi lán uppá 900 mió. kr., sum fellur til gjaldingar 1. juli 2039.

Mynd 8. Landskassaskuld

Landskassaskuld 2002 - 2024

Mia. kr. Nominelt virði.

Kelda: Landsbanki Føroya.

Effektiva rentan er 3,624%. Hesar 900 mió. kr. vera plaseraðar stutt fram til 2. juni 2025, tá ið lánið uppá 1,645 mia. kr. skal afturrindast.

Í mai 2025 verður væntandi ein lántøka framd uppá ta upphædd, sum vantar í (745 mió. kr.), umframt ein upphædd til fígging av hallinum á fíggjarlógini í 2023 og 2024, umframt til gjaldførið, so landskassin heldur ásetingina í lógini um at hava 15% av BTÚ í gjaldføri. Nominella lánsbrævasculd landskassans er nú nær um 5 mia. kr., sum er 18% av mettum BTÚ í 2024, sí mynd 8.

Landsbanki Føroya er ein óheftur almennur stovnur, ið virkar fyri fíggjarligum stöðufesti, tað vil siga einum tryggum fíggjarkervi og einum høgum kredittvirði í Føroyum.